

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Cod Ymarfer Gwariant Ymgyrch
Ymgyrchwyr Nad Ydynt yn Bleidiau (Etholiadau'r Senedd) 2025

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan yr Is-adran Etholiadau ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.14.

Datganiad Ysgrifennydd y Cabinet

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Cod Ymarfer Gwariant Ymgyrch Ymgyrchwyr Nad Ydynt yn Bleidiau (Etholiadau'r Senedd) 2025.

Jayne Bryant AS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Thai

13 Hydref 2025

RHAN 1

Disgrifiad

1. Mae Cod Ymarfer Gwariant Ymgyrch Ymgyrchwyr Nad Ydynt yn Bleidiau (Etholiadau'r Senedd) 2025 ('y Cod') yn rhoi canllawiau ynghylch gweithredu Rhan 6 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 ('PPERA 2000') ar gyfer trydydd partïon yn ystod y cyfnod rheoleiddiedig ar gyfer etholiadau'r Senedd, gan gynnwys yn ystod cyfnod rheoleiddiedig cyfunol lle y bo'n gymwys.
2. Mae'r Cod yn nodi:
 - beth yw ymgyrchydd nad yw'n blaid
 - beth yw ymgyrchu di-blaid
 - y mathau o dreuliau sy'n dreuliau cymwys
 - o dan ba amgylchiadau y mae treuliau i'w hystyried, neu nad ydynt i'w hystyried, yn dreuliau a ysgwyddir er mwyn hyrwyddo neu sicrhau llwyddiant etholiadol
 - y mathau o wariant sy'n cael eu trin fel rhoddion neu wariant tybiannol a reolir
 - yr amgylchiadau a fydd yn cael eu hystyried yn ymgyrchu ar y cyd
 - beth yw gwariant a reolir wedi'i dargedu a phryd y mae'n berthnasol
 - y gofynion cofnodi ac adrodd (gan gynnwys ar gyfer cyfnodau rheoleiddiedig cyfunol).

Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

3. Dim.

Y cefndir deddfwriaethol

4. Mae dyletswydd ar y Comisiwn Etholiadol o dan adran 100A(1A) o PPERA 2000 i lunio Cod Ymarfer sy'n rhoi canllawiau ynghylch gweithredu Rhan 6 o PPERA 2000 ar gyfer trydydd partïon yn ystod y cyfnod rheoleiddiedig ar gyfer etholiadau'r Senedd, gan gynnwys yn ystod cyfnod rheoleiddiedig cyfunol lle y bo'n berthnasol.
5. Lluniwyd y Cod drafft gan y Comisiwn Etholiadol ac fe'i cyflwynwyd i Weinidogion Cymru i'w gymeradwyo. Cymeradwyodd Gweinidogion Cymru y Cod drafft gydag addasiadau.
6. Gosodir y Cod drafft gerbron y Senedd gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Thai o dan adran 100(3) o PPERA 2000. Gan fod y Cod drafft yn ymgorffori addasiadau, mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Thai wedi gosod gerbron y Senedd, ar yr un pryd, ddatganiad o'r rhesymau dros wneud yr addasiadau hynny.

7. Bydd y Cod drafft yn dilyn y weithdrefn negyddol ddrafft. Oni bai bod y Senedd yn penderfynu peidio â chymeradwyo'r drafft o fewn 40 diwrnod i'w osod, bydd y Cod yn cael ei ddyroddi gan Weinidogion Cymru, yn cael ei ddwyn i rym gan Weinidogion Cymru drwy orchymyn, ac yn cael ei gyhoeddi gan y Comisiwn Etholiadol.

Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

8. Mae gwariant ymgyrchwyr nad ydynt yn bleidiau cyn etholiad i'r Senedd yn cael ei reoleiddio. Fel arfer, y cyfnod rheoleiddiedig hwn yw'r cyfnod o bedwar mis hyd at a chan gynnwys diwrnod y pôl.
9. Mae'r cyfnod rheoleiddiedig ar gyfer etholiad y Senedd 2026 yn dechrau ar 7 Ionawr 2026, ac yn dod i ben ar diwrnod y pôl, 7 Mai 2026.
10. Mae'r Cod yn gymwys i etholiadau i'r Senedd. Mae'n rhoi canllawiau ynghylch gweithrediad Rhan 6 o PPERA 2000 ar gyfer trydydd partiön yn ystod y cyfnod rheoleiddiedig ar gyfer etholiadau'r Senedd, gan gynnwys yn ystod cyfnod rheoleiddiedig cyfunol lle y bo'n berthnasol.
11. Mae adran 100A(5A) o PPERA 2000 yn darparu amddiffyniad i ymgyrchydd nad yw'n blaid a gyhuddir o drosedd o dan Ran 6 o PPERA 2000. Mae'n amddiffyniad i ymgyrchydd nad yw'n blaid ddangos ei fod wedi cydymffurfio â'r Cod wrth benderfynu a oedd ei weithgarwch ymgyrchu wedi'i reoleiddio.
12. Ni chaiff ymgyrchydd nad yw'n blaid wario mwy na £700 ar weithgarwch ymgyrchu rheoleiddiedig oni bai ei fod wedi'i restru o dan adran 88(2) o PPERA fel un sy'n gymwys i roi hysbysiad i'r Comisiwn Etholiadol. Mae'n drosedd gwario mwy na £700 ar weithgarwch ymgyrchu rheoleiddiedig os nad yw'r ymgyrchydd nad yw'n blaid wedi'i restru yn adran 88(2) fel un sy'n gymwys i roi hysbysiad i'r Comisiwn Etholiadol.
13. Rhaid i ymgyrchwyr cymwys nad ydynt yn bleidiau sy'n bwriadu gwario mwy na £10,000 ar weithgarwch ymgyrchu rheoleiddiedig gyflwyno hysbysiad i'r Comisiwn Etholiadol, ac ar ôl hynny byddant yn ymddangos ar y gofrestr hysbysiadau. Mae'n drosedd gwario mwy na £10,000 heb gyflwyno hysbysiad o'r fath.
14. Unwaith y bydd ymgyrchydd nad yw'n blaid yn ymddangos ar y gofrestr hysbysiadau, ar ôl cyflwyno hysbysiad, bydd y Comisiwn Etholiadol yn cyfeirio ato fel 'ymgyrchydd cofrestredig nad yw'n blaid'. Ar ôl cyflwyno hysbysiad i'r Comisiwn Etholiadol, rhaid i'r ymgyrchydd cofrestredig nad yw'n blaid benodi 'person cyfrifol'. Mae'r person cyfrifol yn gyfreithiol gyfrifol am gydymffurfio â PPERA 2000.
15. Mae gwariant ar y gweithgarwch a ganlyn yn cael ei reoleiddio (i) os yw'n digwydd mewn perthynas ag ymgyrch gyffredinol yn ystod cyfnod rheoleiddiedig a (ii) os yw'n bodloni'r prawf diben:
 - cynadleddau i'r wasg neu ddigwyddiadau eraill i'r cyfryngau a drefnir gan yr ymgyrchydd nad yw'n blaid

- cludiant mewn cysylltiad â rhoi cyhoeddusrwydd i'r ymgyrch
 - llunio neu gyhoeddi deunydd ymgyrchu sy'n cael ei ddarparu i'r cyhoedd yn gyffredinol neu i unrhyw ran o'r cyhoedd
 - canfasio ac ymchwil marchnad sy'n ceisio barn neu wybodaeth gan aelodau'r cyhoedd
 - raliâu cyhoeddus neu ddigwyddiadau cyhoeddus eraill
16. Mae p'un a ellir yn rhesymol ystyried bod gweithgarwch yn weithgarwch sydd â'r bwriad o ddylanwadu ar bleidleiswyr i bleidleisio mewn ffordd benodol yn cael ei adnabod yn gyffredin fel y 'prawf diben'. Rhaid i'r prawf diben gael ei gymhwyso ar y pryd, neu yn achos cyfnod rheoleiddiedig ôl-weithredol, fel pe bai gwariant ar y gweithgarwch wedi'i ysgwyddo ar y pryd. Os ysgwyddwyd y gwariant cyn y cyfnod rheoleiddiedig ond bod y gweithgarwch yn digwydd yn ystod y cyfnod rheoleiddiedig, rhaid cymhwyso'r prawf diben ar yr adeg y mae'r gweithgarwch yn digwydd.
17. Rhaid i ymgyrchwyr nad ydynt yn bleidiau sy'n bwriadu gwario mwy na £10,000 ar weithgarwch ymgyrchu rheoleiddiedig gofnodi eu gwariant (gan gynnwys gwariant tybiannol), ynghyd ag unrhyw roddion, ac adrodd amdanynt wrth y Comisiwn Etholiadol.

Ymgynghori

18. Lluniwyd y Cod gan y Comisiwn Etholiadol ar ôl ymgynghori â phersonau a chyrff sydd â buddiant, gan gynnwys cynrychiolwyr pleidiau gwleidyddol, Llywodraeth Cymru a Chomisiwn y Senedd.
19. [Ymgynghoriad ar y Cod Ymarfer ar gyfer ymgyrchwyr nad ydynt yn bleidiau yn etholiadau'r Senedd | Y Comisiwn Etholiadol](#) [Saesneg yn unig].
20. Ar ôl ymgynghori, ychwanegwyd troednodiadau a chafodd rhannau o'r adran ar y cyfnod rheoleiddiedig eu haileirio i wneud yr iaith yn gliriach ac i gyd-fynd â diwygiadau tebyg i God yr Alban ar Ymgyrchwyr Nad Ydynt yn Bleidiau.

Asesiad Effaith Rheoleiddiol

21. Caiff is-ddeddfwriaeth berthnasol Cymru y mae rhaid cynnal Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar ei chyfer ei diffinio yn Adran 76(2)(b) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 fel is-ddeddfwriaeth a wneir gan Weinidogion Cymru, y Prif Weinidog neu'r Cwnsler Cyffredinol ac y mae'n ofynnol iddi gael ei gosod gerbron y Senedd.
22. Lluniwyd y Cod gan y Comisiwn Etholiadol o dan adran 100A(1A) o PPERA 2000 ac nid yw wedi'i wneud gan Weinidogion Cymru, y Prif Weinidog na'r Cwnsler Cyffredinol. Gan hynny, nid yw'r Cod yn bodloni meini prawf adran 76 ac felly nid oes angen Asesiad Effaith Rheoleiddiol.